

עין חנדק

עונה מומלצת: כל השנה.

התאמת המסלול: לכל המשפחה.

קושי המסלול: קל.

אורך המסלול: תלוי. אפשרות אחת ללכת עד אמצע המסלול ולחזור. האפשרות השנייה היא להמשיך במסלול עד לנקודת סיום שונה. אורך מסלול זה הוא כשלושה וחצי קילומטרים.

משך המסלול: שלוש שעות.

מפה: מפת סימון שבילים מס' 9, "מבואות ירושלים".
(מהדורה אחרונה ומעודכנת ביותר הודפסה בשנת 2006)

הגעה מהמרכז: נוסעים בכביש ירושלים-תל-אביב (מס' 1) מזרחה עד מחלף הראל. פונים ימינה (דרומה) לעבר צובה והדסה. בכיכר הסטף פונים שמאלה, אל כביש מס' 395. ממשיכים בו עד לכיכר כרם שבה פונים ימינה וכעבור זמן קצר שמאלה, לעבר בית החולים הדסה. ממש מתחת לבית החולים הנראה על המדרון משמאל, מגיעים אל פנייה חדה ימינה. הדרך הצרה חסומה במחסום. כאן חונים וממשיכים רגלית
ציוד נדרש: נעלי הליכה, מים, פנס, כובע.

ניתן לערוך את המסלול בצורה מעגלית, אך קיימת גם אפשרות לגלוש במורד הגיא ולסיימו בנקודה שונה. כדי להעביר לשם רכב יש לנסוע חזרה. בצומת הראשון לפנות שמאלה, וכך גם בצומת הבא (לעבר בר גיורא). כעבור כקילומטר וחצי, בעיקול חד של הכביש, שבו הוא עובר מעל גשרון נמצאת נקודת הסיום. יש למצוא התרחבות בטוחה בשוליים (עדיף לחנות מעט בהמשך, בשולי דרך עפר הפונה ימינה) ולחנות בה.

מהנקודה בה חונים ממשיכים רגלית בכביש הצר. הכביש מתפתל במורד ומגיע אל חניון בתחתיתו. מהחניון, סוף הדרך, מתחיל שביל שסימונו ירוק. מרחק הליכה קצר מהחניון מוביל אל המעין. בדרך אפשר לראות בורות עמוקים בקרקע, שפתחיהם מכוסים סורגים שהונחו כדי למנוע נפילה לתוכם. בקרוב תבורר סיבת חפירתם. מים נובעים בעין חנדק משך רוב ימות השנה. על כך יעידו שרכי שערות השולמית הצומחים בין חגווי הסלע בכל אותם מקומות שבהם שוררת די לחות. הנביעה נמצאת כיום בתוך בור חצוב בסלע, שממנו מתמשכות שתי נקבות אל בטן ההר. הנקבות נחצבו על מנת להגדיל את הפתח שדרכו זורמים המים ומאידך את שפיעתם. הן הועמקו מפעם לפעם כדי להגיע אל המפלס ההולך והיורד של מי התהום. ניתן לחלוץ נעליים, לקפל מכנסים למעלה ולאור אלומות הפנסים להלך בנקבות עד סופן.

בנוסף לכלי העבודה נדרשו לשם חציבת הנקבות תאורה וחמצן. את החומר הנחצב קשה היה להוציא דרך הפתח, ולכן כדי לשרת באופן משולב את כל הצרכים שהוזכרו, לצד הנקבות נחצבו גם פירים אנכיים שעולים מהנקבות האופקיות ישירות מעלה אל פני השטח. דרך הפירים, שנראים מלמעלה כמו חורים פעורים באדמה, נכנס אור ואוויר. דרכם גם ניתן היה להוציא את חומר החציבה. מזמן הפעלתה של הנקבה ואילך ניתן היה להשתמש בהם כפתחי שירות לניקויה מסתימות, שכן בעיות אינסטלציה אינן ממאפייני העת המודרנית דווקא.

מי המעיין נאגרו בברכה ונותבו ממנה ברשת מסועפת של תעלות אל החלקות החקלאיות השונות. גם כיום ניתן לראות מסביב שרידים לגידולים שהיו נהוגים כאן בעבר; זיתים, שקדים, גפנים ועוד. היישובים הקיימים במקום בהווה אינם מתפרנסים עוד מחקלאות ועצי הפרי. לצד ציוץ ציפורי הבר המצויות כאן בשפע (ביניהן השחרור והירגזי שקולם ערב במיוחד!) נשמע גם קרקור תרנגולות, שוכנות הלולים של מושב אבן ספיר, שבתיו הקיצוניים כמו גם לוליו נראים במעלה עברו האחר של הגיא.

כשממשיכים הלאה, במורד השביל המסומן ירוק מבחינים בשוליו הימניים באחת מהתעלות שבעבר הובילו מים לחלקות. בחלקה היא חצובה בסלע ובחלקה בנויה. היא נמשכת לאורך אחת מהטראסות הרבות שנמצאות בגיא הפורה. כעבור כברת דרך קצרה במורד הדרך מגיעים אל מדרגה גבוהה החוסמת את הערוץ. באין מנוס צריך להקיף אותה. רק אז, כשעומדים למרגלותיה אפשר לעמוד על טיבה. אין זה הכותל, הגם שקיים דמיון אליו, אלא סכר קדום הבנוי אף הוא אבני גזית מסותתות, עצומות בגודלן. ככל הנראה הסכר הוקם בתקופה הערבית הקדומה ואולי עוד קודם לכן. יש הסבורים שמדובר בסכר שנועד לאגום מים רבים, בעוד שאחרים סבורים שמדובר בסכר שנועד לעצור אדמת סחף, על מנת ליצור טראסה חקלאית עצומה. כך או אחרת, עת שניצבים למרגלותיו מראה הקיר עוטה הוד מיוחד. אחת מאבני הקיר, המונחת שמוטה על המדרון בצדו הימני של הקיר, ממחישה עד כמה בנייתו מאסיבית. מנקודה יפה זו ניתן לחזור אל החניון העליון, או להתקדם במורד דרך חורש אורנים יפה אל נקודת הסיום התחתונה, בשולי הכביש לנס הרים.

המסלול עודכן ב- 22.10.2011

כל הזכויות שמורות ליותם יעקבסון ©